

Mottagare: Riksdagens social- och hälsovårdsutskott

Ärende: RP 197/2022 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen, hälso- och sjukvårdslagen och lagar som har samband med dem.

Hänvisning: Skriftligt yttrande 20.10.2022.

YTTRANDE

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS) tackar för möjligheten att avge skriftligt yttrande till social- och hälsovårdsutskottet. I enlighet med förbundets uppdrag tar vi ställning till frågor som särskilt berör rättigheterna för personer med funktionsnedsättning med svenska som modersmål.

Allmänt

För personer med funktionsnedsättning är det en förutsättning för att kunna delta i mental- och missbrukarvård att tjänsterna är tillgängliga. Det räcker inte bara att försäkra allas rätt till jämlika möjligheter till tjänster utan den fysiska, ekonomiska och digitala tillgängligheten bör beaktas. I propositionen konstateras det att distanstjänster och virtuella tjänster har gjort framsteg och att de har kommit för att stanna. SAMS anser att det är bra med utvecklingen av digitala tjänster men vill påpeka att de inte får ersätta fysiska besök helt. Det får till exempel inte bli så att all service på svenska ges digitalt på grund av små resurser. Dessa problem måste tacklas jämnt och på ett sätt så att inte minoriteters ställning försvagas.

En annan viktig åtgärd är att förstärka personalens kunskaper gällande olika funktionsnedsättningar. Exempel på sådan kunskap kan nämnas kännedomen om hjälpmedel som ersätter och/eller stöder kommunikation och kunskap i tidig diagnostik av FASD. Större kunskaper i funktionsnedsättningar ger bättre förutsättningar för bättre och effektivare individuell vård vilket i långa loppet sparar på samhällets resurser.

I SAMS tidigare utlåtande gällande lagändringarna lyfte vi fram det alltför snäva beroende begreppet. I propositionen har begreppet preciserats åt det bättre hållet, men vi anser att det ännu också är för snävt.

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf

Språkliga rättigheterna bör tryggas

Som intresseorganisation för svenskspråkiga minoriteten uttrycker vi vår oro över att de språkliga och kulturella rättigheterna inte i tillräcklig mån har beaktats i propositionen. Detta trots att den vård och de tjänster som propositionen gäller är av känslig karaktär och att de språkliga rättigheterna därför är speciellt viktiga att ta hänsyn till. Dessutom är de språkliga rättigheternas ställning extra aktuell just nu då den stora social- och hälsovårdsreformen med det nya välfärdsområdessystemet byggs upp. Det finns oklarheter och orosmoment om hur de språkliga rättigheterna ska tryggas i det nya systemet.

Vi vill framhäva vikten av att även svenskspråkiga personer ska få välja var de får vård, men det får inte ske på bekostnad av vårdens kvalitet. Om köptjänster används, bör välfärdsområdena försäkra sig om att mindre svenskspråkiga företag och tredje sektorns aktörer ska ha möjligheter samt råd att erbjuda tjänster. Då det gäller köptjänster och upphandlingar måste man noggrant ta hänsyn till de finlandssvenska särförhållandena så som till exempel geografi och befolkningsstruktur för att på jämlikt sätt kunna främja den svenskspråkiga befolkningens hälsa och välfärd.

SAMS vill även framföra några konkreta åtgärder för att förbättra den svenskspråkiga minoritetens ställning överlag inom social- och hälsovården, men också särskilt gällande föreliggande proposition. Den långsiktiga finansieringen för att försäkra att information på svenska finns tillgängligt saknas. Exempelvis Duodecims infobank God medicinsk praxis (Käypähoito) bör uppdateras på svenska på samma villkor som på finska. Utveckling bör också ske konkret på svenska i stället för att den svenska informationen alltid grundar sig på en översättning från finskan. Det behövs även läromedel på svenska inom social- och hälsovårdens område. I nuläget finns det inte tillräckligt med svenskspråkigt läromedel vilket innebär att man i den svenskspråkiga utbildningen inte kan stöda sig på dessa och att lärarna inte på samma sätt kan följa läromedlen i sin utbildning. Det här försätter den svenska utbildningen i en ojämlig ställning i förhållande till den finskspråkiga. Förutom finansiering för dessa ändamål behövs det även utbildningspolitiska åtgärder för att åtgärda personalbristen och för att försäkra att även svenskspråkiga får vård på ett jämlikt sätt nu och i framtiden.

Klientavgifterna får inte bli ett hinder för vård

SAMS förhåller sig positivt till förslaget att förbättra tillgången till avgiftsfri socialvård samt sjuk- och hälsovård. Även i fråga om tjänster där klientavgifter uppstår borde klientens ekonomiska ställning beaktas redan i serviceplanen och i olika beslut, så att klientavgiftslagens § 11 systematiskt beaktas i serviceprocessen. Personer med olika slags funktionsnedsättningar – inklusive psykosociala

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf

utmaningar- är ofta i en sämre ekonomisk situation än flera andra i samhället. Ekonomiska bekymmer kan även eskalera och förvärras olika livshandlingsproblem så som missbruk eller problem med mentala hälsan och välbefinnandet. Bristen på stöd och vård samt de ekonomiska förhållandena kan utgöra hinder för deltagande i samhället, utbildning och i arbetslivet. Utöver klientavgifter bör även möjliga indirekta kostnader så som exempelvis resekostnader beaktas i klientplanen eftersom även dessa kostnader kan utgöra ett hinder för vården.

SAMS uppmanar till utvecklingen av 11 § i lagen om klientavgifter. Med tanke på tryggheten av ett människovärdigt liv, vore det ändamålsenligt att kunna erbjuda ett automatiserat/halvautomatiserat förvaltningsbeslut om att klientavgiften efterskänks eller nedsätts till exempel på basis av information i inkomstsregistret och/eller andra register.

Avslutningsvis

SAMS vill påminna att Finland har förbundit sig till att röja olika slags funktionshinder genom ratificerandet av FN:s funktionshinderskonvention, som även omfattar personer med psykosociala utmaningar.

Sist vill vi i detta sammanhang lyfta fram diskrimineringslagens 15§ i vilken det stadgas om att rimliga anpassningar måste göras i enskilda fall för att främja möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få tjänster på jämlika villkor. Detta gäller även mental- och missbrukarvård.

Marica Nordman

Nina af Hällström

Juridiskt ombud

Verksamhetsledare

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf